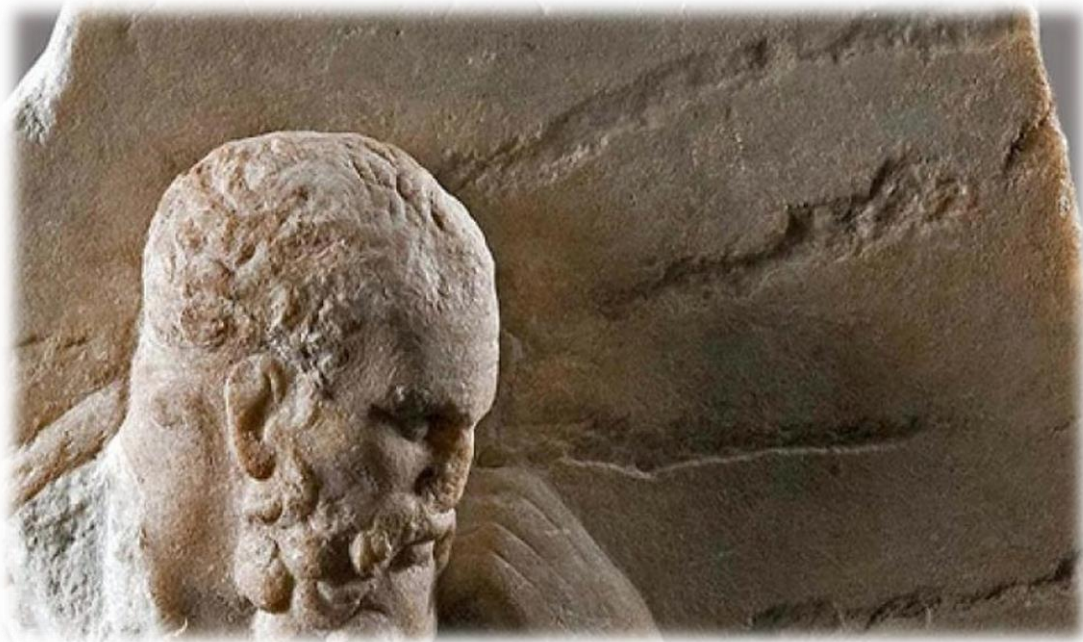

Αναξίμανδρος: Ο φιλόσοφος του Άπειρου και του αέναου Σύμπαντος.

Οι πρώτοι φιλόσοφοι εμφανίστηκαν στις ελληνικές αποικίες της Ιωνίας και ειδικά στη Μίλητο, όπου δημιουργήθηκε και η ομώνυμη σχολή. Οι εκπρόσωποι της είναι οι Μιλήσιοι Θαλής, Αναξίμανδρος και Αναξίμενης

Ο Θαλής έζησε στη Μίλητο από το 624 ως το 564 π.Χ. Έκανε μεγάλα ταξίδια που τον έφεραν μεταξύ των άλλων και στην Αίγυπτο, όπου μέτρησε το ύψος των πυραμίδων από τις σκιές τους. Προείπε την έκλειψη του ηλίου και πίστευε ότι η αρχή των όντων ήταν το νερό. Ίδρυσε τη σχολή της Μιλήτου και θεωρείται ο πατέρας της ελληνικής και παγκόσμιας φιλοσοφίας.

Ο Αναξίμανδρος. (610-545 π.Χ.) ήταν νεότερος, μαθητής και διάδοχος του Θαλή στη σχολή της Μιλήτου. Υποστήριζε ότι η αρχή των όντων ήταν το άπειρο, δηλαδή η αιώνια και συνεχώς μεταβαλλόμενη ύλη, επινόησε το πρώτο ηλιακό ημερολόγιο, σχεδίασε τον πρώτο χάρτη της έως τότε γνωστής γης και ασχολήθηκε με βιολογικά, αστρονομικά και κοσμολογικά ζητήματα.

Ο υλοζωϊσμός ήταν η βάση της φιλοσοφίας των Ιώνων φυσικών φιλοσόφων (Θαλής, Αναξίμανδρος, Αναξίμενης, Ηράκλειτος κλπ). Κατά

τον υλοζωισμό, τα πάντα είναι ύλη ζώσα και συνεπώς κάθε τι στη Φύση έχει, τουλάχιστον εν δυνάμει, ικανότητα για αίσθηση και, κατά προέκταση, για συνείδηση. Σύμφωνα με την διατύπωση του Θαλή ο Κόσμος είναι όλος «έμψυχος και δαιμόνων πλήρης».

Ο υλοζωισμός, ερμηνεύει τα πολλαπλά φαινόμενα με μία και μόνο απλή αρχή, την υποκείμενη πρωταρχική ουσία που παραμένει άφθαρτη και αναλλοίωτη παρ' όλες τις επιφανειακές της μεταβολές. Η «Φύσις» είναι άπειρος, υλική, αυτοεξελισσομένη και αεικίνητος δύναμη, η οποία αενάως και αυτομάτως γεννά τα συνθετικά της τμήματα, όσο και τις μεμονωμένες μορφές των όντων, το δε «σώμα» της, η Ύλη, είναι ζώσα και αυτάρκης υπόσταση, αιτία του ιδίου της του εαυτού, ένα «αυτοαίτιον» που συμπεριλαμβάνει εντός αυτού όλες τις δημιουργικές δυνάμεις και όλα τα μερικά αίτια της γενέσεως και διαλύσεως των πραγμάτων.

Η ζωή του Αναξίμανδρου.

Ο πατέρας του Αναξίμανδρου, Πραξιάδης, ήταν Κάρας ενώ η μητέρα του Ελληνίδα. Όπως και ο δάσκαλος του Θαλής δεν ήταν μόνο φιλόσοφος, αλλά αστρονόμος, μετεωρολόγος, γεωγράφος και βιολόγος. Ήταν ο πρώτος που έκανε μία μεθοδική προσπάθεια να εξηγήσει φιλοσοφικά όλες τις πτυχές της ανθρώπινης εμπειρίας εγκαταλείποντας τις μέχρι τότε μυθολογικές διατυπώσεις για την αρχή, τη γένεση και την φθορά των όντων. Ίσως ήταν ο αρχαιότερος συστηματικός νους. της ιωνικής φυσικής και οπωσδήποτε ο κορυφαίος εκπρόσωπος του «υλοζωισμού» της Μιλήτου.

Στην ιδιαίτερη πατρίδα του ο Αναξίμανδρος φαίνεται ότι δέχτηκε έντονα ερεθίσματα για τη μελέτη του φυσικού κόσμου, όχι μόνο από τις θεωρίες του Θαλή αλλά και από άλλες συγγενικές ιδέες και εφαρμογές, που ήταν γνωστές εκεί και προέρχονταν από τους Πέρσες, τους Βαβυλώνιους και τους Αιγυπτίους. Έτσι ανέπτυξε πλούσια ενδιαφέροντα, που τον ώθησαν να επιδοθεί τόσο στην καθαρή θεωρία του φυσικού κόσμου όσο και σε πρακτικές λύσεις και εφαρμογές πάνω σε προβλήματα σχετικά με τα μετεωρολογικά και τα ημερολογιακά φαινόμενα.

Με τις επιδόσεις του αυτές ανταποκρίθηκε πρωτοποριακά στην ανάγκη της εποχής του να ελευθερωθούν οι μάζες από τις κρατούσες

δεισιδαιμονίες γύρω από τα φυσικά φαινόμενα και να οργανωθούν με ασφαλέστερους τρόπους οι καλλιέργειες και τα ταξίδια.

Το έργο του Αναξίμανδρου.

Ο Αναξίμανδρος είναι ο πρώτος Έλληνας που έγραψε ένα ολοκληρωμένο επιστημονικό σύγγραμμα, το «Περί φύσεως», συνοδευόμενο με χάρτες του ουρανού και της υδρογείου, πάνω σε πρότυπο βαβυλωνιακό, και με ενδείξεις για τις αποστάσεις ανάμεσα στα ουράνια σώματα, πάνω σε πρότυπο περσικό. Σχετική με την ενασχόληση του Αναξίμανδρου γύρω από το φυσικό κόσμο είναι και η μαρτυρία ότι επισκέφτηκε τη Σπάρτη και ότι κατασκεύασε εκεί ένα ηλιακό ρολόι και πρόβλεψε ένα μεγάλο τοπικό σεισμό. Το 550 π.Χ. ο Αναξίμανδρος, ενώ βρισκόταν στη Σπάρτη, ειδοποίησε τους κατοίκους της πόλης για επερχόμενο σεισμό κι αυτοί παρέμειναν όλη τη νύχτα έξω από τα σπίτια τους. Έτσι οι κάτοικοι γλίτωσαν ενώ η πόλη τους καταστράφηκε.

Στη γενική θεωρία του φυσικού κόσμου ο Αναξίμανδρος, με αφετηριακά δεδομένα τις θεογονικές – σχεδόν ταυτόσημες στην παγκόσμια προεπιστημονική αντίληψη – παραστάσεις βασικά του Χάους και βοηθητικά της Νύκτας, του Αέρα και του Ωκεανού, και σχετικά του νερού (σύμφωνα και με τη διδασκαλία του δάσκαλου του Θαλή), πέτυχε να κατανοήσει την προκοσμική κατάσταση του δομήσιμου υλικού του Κόσμου και να συλλάβει την έννοια της άμορφης και αδιαμόρφωτης μάζας ως αρχής του σύμπαντος. Αυτή την έννοια ίσως ο ίδιος να την ονόμασε με τον όρο «άπειρον», που τον εισήγαγε στη φιλοσοφία, ουσιαστικοποιώντας το ουδέτερο του επιθέτου «άπειρος».

Το άπειρον του Αναξίμανδρου.

Ο Σιμπλίκιος, ένας νεοπλατωνιστής φιλόσοφος του 6ου αιώνα μ. Χ., παραθέτει το μοναδικό σωζόμενο απόσπασμα του Αναξίμανδρου στο έργο του Εις Φυσικά. «Ο Αναξίμανδρος είπε ότι αρχή των όντων είναι το άπειρο... από το οποίο έγιναν όλοι οι ουρανοί και οι κόσμοι που υπάρχουν... Και απ' όπου προέρχεται η γένεση των όντων εκεί ακριβώς συντελείται και η διάλυση τους σύμφωνα με την ανάγκη, γιατί τιμωρούνται και επανορθώνουν αμοιβαία για την αδικία, σύμφωνα με την τάξη του χρόνου»

Δηλαδή το μεγάλο βήμα ή η μεγάλη τομή που έκανε ο Αναξίμανδρος με τη σκέψη του, είναι ότι εισήγαγε πρώτος στην ιστορία της φιλοσοφίας την έννοια του απείρου. **Το άπειρον είναι η αρχή του Κόσμου**, η αρχή όλων των πραγμάτων, αυτό που είναι πίσω από την απέραντη ποικιλία και τις διαφορετικές τους ιδιότητες.

Έτσι, η αρχική πηγή των όντων κατ' αυτόν είναι το "άπειρον". Το "άπειρον" είναι κάτι το υλικό που κινείται αλλά με τέτοιας φύσεως κίνηση, ώστε να μην υποπίπτει στις αισθήσεις μας. Ένα σύνολο δηλαδή ενεργειακών ιδιοτήτων, ή κάτι σαν την ενέργεια, χωρίς όρια.

Ο Πλούταρχος μας λέει σχετικά: «Λέγει λοιπόν ο Αναξίμανδρος ότι το άπειρο δεν έχει πέρας, ώστε από την γένεση των πραγμάτων τούτο να μη λιγοστεύει»

Ο Διογένης ο Λαέρτιος γράφει: «Αναξίμανδρος, αρχήν τε και στοιχείον είρηκε των όντων το άπειρον πρώτος τούτο τ' όνομα κομίσας της αρχής».

Όπως είδαμε πιο πάνω στους κόλπους της πρώτης αυτής "ουσίας", γεννήθηκαν και διαμορφώθηκαν τα τέσσερα στοιχεία τα οποία στη συνέχεια χωρίσθηκαν απ' αυτή (το άπειρον). Η "γη", το "ύδωρ", ο "αήρ", το "πυρ". Η Φωτιά (το πυρ) έκανε το Νερό (ύδωρ) να εξατμισθεί και δημιούργησε έτσι την Γη (γη). Οι ατμοί του Νερού ανέβηκαν ψηλά, κυκλώνοντας και κλείνοντας τη Φωτιά σε σωλήνες ομίχλης. Το "άπειρον" είναι το σύνολο όλων των "εναντίων", δηλαδή του ψυχρού και του θερμού, του πυκνού και του αραιού.

>Κατά τον Αναξίμανδρο η δημιουργία των σωμάτων οφείλεται στην "έκκριση" διαφόρων ποιοτήτων από το αρχικό "άπειρο": Γράφει σχετικά ο Αριστοτέλης στα Φυσικά «Οι δ' εκ του ενός ένουσας τάς έναντιότητας εκκρίνεσθαι, ώσπερ Αναξίμανδρος φησι". Η έκκριση αυτή οφείλεται στην άεναο και κυκλική κίνηση της ύλης του απείρου.

Ο μεγάλος φιλόσοφος Κικέρων έλεγε: «Ο Αναξίμανδρος έλεγε ότι το άπειρο της φύσεως είναι η αιτία από την οποία γεννιούνται όλα τα όντα».

Τέλος ο Ερμίας έγραψε: “Ο πολίτης αυτού Αναξίμανδρος του υγρού πρεσβυτέραν αρχήν είναι λέγει την άιδιον κίνησιν και ταύτη τά μεν γεννάσθαι τά δέ φθείρεσθαι». (Δηλαδή ο συμπολίτης του Θαλή Αναξίμανδρος λέει ότι η αέναη κίνηση είναι παλαιότερη αρχή από το υγρό και ότι αυτή παράγει τη γένεση και τη φθορά).

Κατά τον Αναξίμανδρο υπάρχει στον κόσμο ανακύκλωση κατά ορισμένους χρόνους της γενέσεως και της φθοράς από κάποια αρχική άφθαρτη ουσία, η οποία λόγω της κινήσεως μετασχηματίζεται σε διάφορα πράγματα. Η φθορά των πραγμάτων είναι ένας απλός μετασχηματισμός αυτών χωρίς απώλεια της αρχικής ουσίας.

Ο Αέτιος έγραψε για τη θεωρία αυτή του Αναξίμανδρου: “Τό γάρ άπειρον ουδέν άλλο ή ύλη έστιν ού δύναται δ’ ή ύλη είναι ενέργεια, αν μή τό ποιούν ύποκέηται”. (Επειδή το άπειρον (ή η ενέργεια) δεν είναι τίποτ’ άλλο παρά ύλη· δεν μπορεί δε η ύλη να είναι ενέργεια αν δεν υπάρχει η δημιουργός αιτία)

Στον Αναξίμανδρο λοιπόν ανήκει η τιμή του να έχει πρώτος αυτός την ιδέα της μετατροπής της μάζας σε ενέργεια και αντίστροφα (αρχή που διατυπώθηκε αρκετούς αιώνες μετά, από τον Αλβέρτο Αϊνστάιν και που εκφράζεται από τον τύπο $E = mc^2$)

Ο Αναξίμανδρος θεώρησε τη μάζα του απείρου «αθάνατον» και «ανώλεθρον». Μεταβιβάζοντας αυτά τα γνωρίσματα από τα πρόσωπα των θεών στην κοσμολογική αρχή, πέτυχε να κατακτήσει, σαν έννοια, την αφθαρσία της ύλης.

Κοσμολογία και Αστρονομία του Αναξίμανδρου.

Οι επιστήμονες παλιά πίστευαν ότι η γη ήταν ακίνητη, όμως αργότερα η αρχή αυτή ανατράπηκε και υποστηρίχθηκε ότι η γη κινείται γύρω από τον ήλιο. Γι αυτό και η ιστορία των επιστημών δεν είναι παρά η ιστορία αλληπάλληλων διαψεύσεων αρχών και νόμων που κάποτε, πριν ν’ ανατραπούν, οι άνθρωποι πίστευαν ότι ίσχυαν.

Κι όμως. ένας μαθητής του. ο Αναξίμανδρος, μόλις επτά χρόνια νεότερος του, τόλμησε να τις αμφισβητήσει. Κανονικά, αν ο Θαλής

θεωρούσε ότι ήταν ανεπίτρεπτο ν' αμφισβητηθούν οι θέσεις του. Θα έπρεπε ν' αντιδράσει έτσι. ώστε ο ασεβής, που θ' αποτολμούσε κάτι τέτοιο, να τιμωρηθεί. Στην ιστορία, όμως. δεν αναφέρεται πουθενά ότι ο Αναξίμανδρος υπέστη κάποια τιμωρία ή ότι εξορίστηκε, επειδή αμφισβήτησε τις θέσεις του δασκάλου του.

Ο Θαλής πίστευε ότι η αρχή του Κόσμου είναι το νερό και ότι η γη δεν πέφτει, γιατί επιπλέει πάνω στο νερό. Ο Αναξίμανδρος όμως διαφώνησε μαζί του — ελεύθερα.

Συγκεκριμένα, ως προς την εξήγηση του Θαλή. ότι η γη δεν πέφτει επειδή στηρίζεται στο νερό. ο Αναξίμανδρος έθεσε το εύλογο ερώτημα «και το νερό γιατί δεν πέφτει;». Σύμφωνα με το επιχείρημα του Θαλή, οφείλομε να υποθέσουμε κάτι άλλο πάνω στο οποίο θα πρέπει να στηρίζεται το νερό για να μην πέφτει. Και ούτω καθεξής επ' άπειρον. Η άποψη του Αναξίμανδρου είναι ότι η γη δεν πέφτει, επειδή ασκούνται, πάνω της αντίρροπες μεταξύ τους δυνάμεις, που την κάνουν να ισορροπεί. Μια εντυπωσιακή, όσο και ευφυής πρόταση, πράγματι!

Αλλά και ως προς την άλλη την βασική, θέση του Θαλή, ότι δηλαδή, η αρχή του Κόσμου είναι το νερό, ο Αναξίμανδρος υπήρξε επικριτικός. Την διαφωνία του, εν προκειμένω, ο Αναξίμανδρος την στήριξε πάνω στην ιδέα της δικαιοσύνης, η οποία διαδραμάτισε έναν άκρως σημαντικό ρόλο στην αρχαία ελληνική θρησκεία και πολιτισμική, γενικότερα, παράδοση.

Γι' αυτό, ο Αναξίμανδρος, προκειμένου να εξηγήσει την αρχή του κόσμου. την αναζήτησε σε κάτι που βρίσκεται έξω από τα τέσσερα στοιχεία της φύσης. Υπέθεσε ότι το πρωταρχικό αυτό στοιχείο, που το ονόμασε «άπειρο», είναι ουδέτερο στον συμπαντικό αγώνα, που τα τέσσερα στοιχεία της φύσης διεξάγουν. Το άπειρο, που είναι αιώνιο και άχρονο, μεταμορφώνεται στα τέσσερα στοιχεία της φύσης, τα οποία, αλληλοεισδυόμενα. μεταβάλλονται στα γνωστά μας όντα του κόσμου, για να επιστρέψουν, φθιρόμενα, σ' εκείνο από το οποίο αρχικά προήλθαν — κατά το πρέπον. Ο Αναξίμανδρος ήταν ένας άνθρωπος γεμάτος επιστημονική, όπως θα λέγαμε σήμερα, περιέργεια.

Η εικόνα που έχει ο Αναξίμανδρος για τον κόσμο είναι βασισμένη σε μαθηματικές έννοιες. Ο κόσμος ως **Όλον** έχει μορφή σφαίρας και στο κέντρο του είναι τοποθετημένη η γη, που έχει μορφή κυλίνδρου και το πλάτος της είναι τριπλάσιο από το βάθος της.

Η γη αιωρείται στο σύμπαν και δεν μεταβάλλει ποτέ τη θέση της – ούτε είναι ριζωμένη σε ένα στέρεο υπόβαθρο, όπως λέει η μυθική κοσμολογία. Εφόσον η γη είναι τοποθετημένη στο κέντρο, έχει συμμετρική απόσταση από όλα στη σφαίρα του σύμπαντος. Ενώ η γη αιωρείται, ο ήλιος, η σελήνη και τα άστρα κινούνται κυκλικά.

Για τη γένεση του Κόσμου ο Αναξίμανδρος δίδασκε ότι αυτή άρχισε από την αδιαμόρφωτη μάζα του «άπειρου», όταν με έκκριση ξεχώρισε το «γόνιμον», δηλαδή το σπέρμα του θερμού και του ψυχρού, τα οποία πριν από το Δημόκριτο, τα εννοούσαν γενικά ως ουσίες και όχι ως ποιότητες. Έτσι, με πυρήνα το ψυχρό, που αποτέλεσε τη μάζα της Γης, διαμορφώθηκε «ώς τω δένδρω φλοιόν», μία σφαίρα από τη μάζα του θερμού, που εξερράγη και τα κομμάτια της περικλείστηκαν μέσα σε μικρότερες σφαίρες και αποτέλεσαν τα ουράνια σώματα.

Άναξίμανδρου: Γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον.

Σύμφωνα με την υπόθεση του αυτή, ο Αναξίμανδρος θεωρούσε τα ουράνια σώματα πύρινα, με σχήμα τροχού και με περίβλημα μια αέρινη σφαίρα με στόμια, τα οποία επιτρέπουν να γίνεται ορατό το πύρινο εσωτερικό τους και που όταν φράζουν, γίνονται αιτία για τις εκλείψεις. Με βάση κάποιο περσικό πρότυπο, ο Αναξίμανδρος πίστευε ότι από τη Γη απέχει πιο πολύ ο Ήλιος, πιο λίγο η Σελήνη και ακόμη πιο λίγο οι πλανήτες και οι απλανείς.

Με μέτρο τη Γη, που κατά τον Αναξίμανδρο πλησιάζει το ελλειπτικό σχήμα, αφού νοείται σαν σπόνδυλος από κίονα, με ύψος $\frac{1}{3}$ του πλάτους της, ο Ήλιος έχει περιφέρεια 27 και η Σελήνη 18 φορές μεγαλύτερη από την περιφέρεια της Γης. Οι μαρτυρίες για τέτοιες μετρήσεις, μολονότι έρχονται σε αντίθεση με τις απόψεις που επικρατούσαν γενικά στην πρώιμη ιωνική φυσική για τα ουράνια σώματα, δεν αποκλείεται να είναι αυθεντικές, γιατί οι αναφερόμενες μετρήσεις δίνουν τιμές που έχουν όλες συντελεστή τον ιερό αριθμό 3, ο οποίος ήταν πρότυπο για τις

ημερολογιακές, τις λατρευτικές και τις κοινωνικές δομές ως την εποχή του Αναξίμανδρου.

Αλλά για τη Γη ο Αναξίμανδρος δίδασκε ότι μένει μετέωρη, επειδή απέχει το ίδιο ακριβώς από όλα τα σημεία του σύμπαντος, ότι κάποτε ήταν σκεπασμένη ολόκληρη από το υγρό στοιχείο, ότι η θάλασσα είναι υπόλειμμα του αρχικού υγρού και ότι με τις εξατμίσεις μπορεί να γίνει κάποτε ολόκληρη στεριά.

Η βιολογία του Αναξίμανδρου.

Ο Αναξίμανδρος πέρα από τις ικανότητες του στην αστρονομία είναι και ο πρώτος βιολόγος. Πρώτος εισήγαγε στην ιστορία τη θεωρία **περί της γενέσεως των οργανικών όντων**. Οι πρώτοι οργανισμοί γεννήθηκαν μέσα στο υγρό στοιχείο, όταν αυτό εξ αιτίας της ηλιακής θερμότητας εξατμίσθηκε. Αρχικά τα πρώτα ζώα ήταν περιτυλιγμένα μέσα σε ένα αγκαθωτό φλοιό. Έπειτα βγήκαν από το υγρό στοιχείο στην ξηρά και αφού έσπασαν τον αγκαθωτό φλοιό, άρχισαν να προσαρμόζονται στο καινούργιο περιβάλλον. Ο άνθρωπος προήλθε από το ψάρι και μόνο όταν ήταν σε θέση να επιβιώσει βγήκε στη στεριά. Ο Αναξίμανδρος είναι, από όσα ξέρουμε, ο πρώτος που προσπάθησε να εξηγήσει την προέλευση του ανθρώπου. Η θεωρία της εξελίξεως του Δαρβίνου, είναι φανερό, πως βρίσκει σπερματικά την αρχή της στην παραπάνω θεωρία του Αναξίμανδρου.

Από θερμοκρασιακές μεταπτώσεις πάνω στην επιφάνεια της Γης θα πρέπει κατά κάποιο τρόπο να αιτιολογούσε ο Αναξίμανδρος και την εμφάνιση της ζωής, αφού δίδασκε ότι «τά ζώα γίνεσθαι εξ υγρού εξατμιζομένου υπό του ήλιου», ότι τα πρώτα ζώα είχαν γεννηθεί μέσα στο υγρό στοιχείο, ότι ήταν κλεισμένα μέσα σε «φλοιούς» αγκαθωτούς και ότι σε προχωρημένη ηλικία ξεραίνονταν, έσκαζε ο φλοιός τους και σε λίγο πέθαιναν.

Συμπερασματικά κατά τον Αναξίμανδρο τα πρώτα ζωικά όντα γεννήθηκαν στο νερό, όπως πιστεύουν και σήμερα οι βιολόγοι για τα πρώτα έμβια όντα.

Όσο για την καταγωγή του ανθρώπου ο Αναξίμανδρος φανερώνεται πρόδρομος του Δαρβίνου: Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι ο άνθρωπος είναι το μόνο ίσως ζώο, που δεν έχει αυτάρκεια με τη γέννηση του, αλλά χρειάζεται για πολύ καιρό τις μητρικές φροντίδες, σκέφτηκε ότι, αν ο άνθρωπος ήταν ανάμεσα στα πρώτα ζώα της Γης, θα μπορούσε πολύ εύκολα να εξαφανιστεί έτσι υπέθεσε ότι ο άνθρωπος θα πρέπει να βρίσκεται στο τέρμα κάποιας εξελικτικής πορείας και να έχει προέλθει «έξ άλλοειδών ζώων». Ας σημειωθεί ότι στην Ελλάδα είχε διατυπωθεί και πριν από τον Αναξίμανδρο σκέψη για την καταγωγή του ανθρώπου από άλλα ζώα αλλά μόνο σε μύθους.

Τέλος στον Αναξίμανδρο αποδίδονται τα παρακάτω λόγια:

“και η μήτρα από την οποία γεννήθηκαν τα πράγματα είναι η ίδια με αυτή στην οποία αποσυντίθενται όπως είναι αναγκαίο να γίνει, γιατί τιμωρούνται κι επανορθώνουν αμοιβαία για την αδικία, σύμφωνα με την τάξη του χρόνου”. (Σιμπλίκιος, εις Φυσικά 24,13).

Η φράση αυτή του Αναξίμανδρου δείχνει ότι τα αντίθετα μέσω της διαδοχικής υπεροχής του ενός πάνω στο άλλο αποτελούν τους κινητήριους πόλους της εξέλιξης και της αλλαγής. Η “τάξη του χρόνου” υποδηλώνει έναν νόμο που έχει καθολική ισχύ και που ελέγχει τις προθεσμίες και την “πληρωμή των χρεών” που έχουν προκληθεί από “αδικίες”.

Αυτή η αρχή, ενώ δεν παύει να έχει καθολική ισχύ, μπορεί να αποδειχτεί ότι ισχύει και στις ισορροπίες των οικοσυστημάτων. Στα οικοσυστήματα δεν υπάρχουν μονόπλευρες και μονοπολικές διεργασίες. Όλα βρίσκονται σε μία κατάσταση δυναμικής ισορροπίας. Η καταστροφή, η αποδόμηση και η δημιουργία, η αναδόμηση είναι συνεχείς και εναλλασσόμενες διαδικασίες. Η γέννηση των νέων οργανισμών ισχύει μόνο αν υπάρχει ο θάνατος των γερασμένων μορφών, διότι το υλικό της σύνθεσης των νέων όντων προέρχεται από το ίδιο υλικό στο οποίο αποσυντίθενται τα όντα, ή όπως έλεγε ο Αναξίμανδρος “η μήτρα από την οποία γεννήθηκαν τα πράγματα είναι η ίδια με αυτή στην οποία αποσυντίθενται”.

Αυτή την κατάσταση δυναμικής ισορροπίας που, την μεγάλη της σημασία, την αντιλήφθηκε η επιστήμη της Οικολογίας στα τέλη του αιώνα μας υπόκειται, για τον Αναξίμανδρο σε μία “τάξη του χρόνου”, δηλαδή υπόκειται σε χρονικές περιόδους. Αυτή η παρατήρηση του Αναξίμανδρου απαντά και στους σημερινούς, παρατηρούμενους βióκυκλους και βιορυθμούς των οικοσυστημάτων. Όπως έχει π.χ. παρατηρηθεί ότι σε κάθε ανοιχτό βιολογικό σύστημα υπάρχουν περίοδοι στην αύξηση και στην μείωση των πληθυσμών των ειδών που, αυτό περιέχει.

Συμπέρασμα.

Η σημασία και η επίδραση του έργου του Αναξίμανδρου υπήρξε προσδιοριστική για τη διαμόρφωση ολόκληρης της προσωκρατικής σκέψης και όχι μόνο της φιλοσοφικής. Η αποθεοποίηση των φυσικών φαινομένων από τον Αναξίμανδρο ήταν τόσο ριζική, που ακόμη και επαναστατικοί επικριτές της κατεστημένης λατρείας, όπως ο Ξενοφάνης και ο Ηράκλειτος, δεν τόλμησαν να την ακολουθήσουν σε όλα τα σημεία. Ειδικότερα, ο Αναξίμανδρος με το χάρτη της υδρογείου έδωσε στο φιλόσοφο Φερεκύδη το Σύριο την ιδέα του πέπλου της Χθονίης που επάνω του έχει ζωγραφισμένες τις στεριές και τις θάλασσες.

Με τις έννοιες του απείρου, του κύκλου, της σφαίρας και με τις επιδόσεις του στην αστρονομία γενικά ώθησε τους πυθαγορείους και τους ελεάτες στην κοσμολογία και την οντολογία. Εξάλλου με την έννοια της αδιαμόρφωτης μάζας του απείρου, από όπου ξεχωρίζονται με έκκριση οι φυσικές ουσίες, επηρέασε τον Αναξαγόρα στη θεωρία του για την ύλη, και συγκεκριμένα στην άποψη του τελευταίου για το «ομού πάντα χρήματα», από όπου με έκκριση ξεχωρίζονται επίσης τα «ομοιομερή» σώματα. Τέλος, με τη θεωρία του για την καταγωγή του ανθρώπου «εξ άλλοειδών ζώων» επηρέασε τον Εμπεδοκλή στην ανθρωπογονία του, σύμφωνα με την οποία η μορφή του ανθρώπου συντελέστηκε ύστερα από πλήθος εξελικτικές φάσεις και μέσα από πολύπλοκες τερατογονικές διασταυρώσεις.

Ο Αναξίμανδρος εκτός της αδιαμφισβήτητης επιστημονικής του αξίας, επέδειξε **υποδειγματικό θάρρος** αμφισβητώντας ευθέως τα επιστημονικά πορίσματα της εποχής του, καθώς και τις αντιλήψεις της τότε πνευματικής ηγεσίας. Είναι οπότε αξιέπαινος τόσο ο ίδιος για την

αξιόλογη στάση ζωής του, όσο και το πνευματικώς ελεύθερο κλίμα της εποχής που παραχωρούσε αφειδώς πεδία ανάπτυξης των υγιών, τεκμηριωμένων θεωριών, έστω κι αν αυτές έρχονταν σε κατά μέτωπο σύγκρουση με τα ως τότε καθιερωμένα.

Πηγή : <https://professors-phds.com/>